

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 704 sahifa,
16-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyuu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinovna	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Бахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Difuza Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanaliyevna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarining psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli	170
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Innovatsion ta'lim muhitida talabalarining kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	173
Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati	176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi	

Duduqlanish nutq kamchiligini korrektsiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....	180
Boxodirova Gulasalxon Ibrohimovna	
Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .	184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович	
Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....	188
Azimova Nodira Hikmatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....	191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....	194
Burkhanova Sabo Tulanovna	
Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari	197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna	
Ta'lim tashkilotlarida sifatni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	200
Abdurashit Karimovich Avliyakov	
Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....	204
Daliyeva Eliza Zokir qizi	
Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish	207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....	210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi	
ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish	216
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье	219
Гулру Тургунова	
O'zini tarbiyalash (self-development) g'oyasining Ibn Sino ta'limotidagi o'rni	229
Usmanova E'zoza Zokirjonovna	
Оценка динамики физиологических показателей волейболистов 12–16 лет в предсоревновательный и соревновательный периоды.....	234
Умматалиева Шерзода Шерали угли	
Individual sport turlarida sportchilarning natijadorlik kompetensiyasini motivatsion omillar asosida shakllantirish.....	239
Baratov Nasriddin Karshibayevich	
O'smirlarda internetdan ortiqcha foydalanishning psixologik oqibatlarini	243
Fayziyeva Nodira Sobirovna	
Transakt analiz: shaxslararo muloqotni tahlil qilishning nazariy va amaliy asoslari	247
Nilufar Sayfidinovna Sangirova	
Inklyuziv ta'lim jarayonini boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish (umumiy o'rta ta'lim maktablari misolida)	252
Abdug'aniyev Abdurauf Abdumannonovich	
O'zbek milliy kurashining tarixiy rivojlanish bosqichlari va uning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik ahamiyati.....	257
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Almardanov Xasan Asqarovich	
Belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixi: jismoniy tarbiya tizimidagi o'rni va metodik imkoniyatlari	261
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqizilov Muxammadbek Sherali o'gli	

Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	265
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqobilov Jamshid G'ulomovich</i>	
Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	270
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Nurullayev Fazliddin Murodulla o'gli</i>	
Raqamli muhitda shaxs xulq-atvori dinamikasi (bolalik va o'smirlar misolida)	275
<i>Raimdjanov Mirkarim Tolibjon o'g'li</i>	
O'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini oshirishning pedagogik va psixologik asoslari	278
<i>Suvanova Baxtigul Baxridinovna</i>	
Xalqaro tajriba asosida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari	283
<i>Azimov I. T., Mirzayeva N. I.</i>	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitishda didaktik vositalardan foydalanish	288
<i>Ziyaboyeva Sevara Saydullayevna</i>	
Yuqori malakali o'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	292
<i>Nazarov Nuriddin Baxranovich</i>	
Maktab direktorining partisipativ boshqaruv faoliyatida qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirokchilarning roli	297
<i>Jabborova Yulduzxon Hasan qizi</i>	
Tibbiyotda nizoli vaziyatlar va ularni bartaraf etish usullari	301
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Ichki kasalliklarni tashxislashda klinik fikrlashning o'rni	304
<i>Tilavova Muqaddas, Hasanova Munisa, Mamatqulova Fayzo, Hakimova Xonbuvi Hakimovna</i>	
Транснациональные компании и проблема суверенитета национального государства	307
<i>Ф. Равшанов, Л. Сохибова</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda o'quv-biluv faoliyati motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	311
<i>Muhammadiyeva Manzura Maratovna, Musulmonova Sabrina Akmal qizi</i>	
Texnologik ta'limda xorijiy tajriba	316
<i>Lochinbek Abdirasulov</i>	
Talabalarda ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari	319
<i>Saffarova Mohidil Axmadovna, Mustafayeva Feruza Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili darslaridagi asosiy resurslari: "ona tili" darsligi, mashq daftari, o'qituvchi kitobi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida	324
<i>Soatova Hilola Shuhrat qizi</i>	
Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi – zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida	328
<i>R. D. Mustayev, H. F. Abduvositov</i>	
Русскоязычная литература Узбекистана современного периода: проблематика, поэтика и художественный анализ	332
<i>Чернова Татьяна Алексеевна</i>	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	335
<i>Toshpo'latova O'g'iloy Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalarda iste'mol madaniyatini shakllantirish jarayonida targeting yondashuvining pedagogik nazariy asoslari	339
<i>D. G. Umnov</i>	
Ona tili darslarini ikkinchi til tamoyillari asosida tashkil etish masalalari	344
<i>Maxkamova Guluzroxon Abdumutalibovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ishlarni pedagogik jihatlardan tashkil etishning nazariy va amaliy aspektlari	347
<i>Mahkamov Mahammadjon Dadajonovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar asosida dars jarayonini takomillashtirish metodikasi	351
<i>Muhammadjonova Durdonaxon Bahromjon qizi</i>	
Tarix darslarini modellashtirishda pedagogik metodlar tasnifi va ularning samaradorligi	354
<i>Ikrom Qodirov</i>	

Hadassah gospital maktabi modelining o'ziga xos xususiyatlari, pedagogik samaradorligi va uni O'zbekiston gospital maktablariga tatbiq etishning ahamiyati	357
<i>Abdullayev Aziz Habibullayevich, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li, Alimova Dono Abbosxanovna</i>	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	361
<i>Amirxo'jayev Shukurjon Qurbonovich, Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li</i>	
Neyropedagogik yondashuv asosida o'quvchilarda pozitiv fikrlashni rivojlantirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari	364
<i>Babakulova Dilnoza Ramazonovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda nutqiy nuqsonlarning oldini olish va o'quvchilarning talaffuz madaniyatini shakllantirish metodikasi	367
<i>Baxtiyorova Nastarin Baxriddinovna, Daminova Dilbar Melimurodovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishga qiziqishini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari.....	370
<i>G'aniyeva Gulxayyo Islom qizi, Raxmatova Shaxlo Mansurovna</i>	
Ingliz tili darslarida kitobxonlik ko'nikmalarining o'ziga xosligi	373
<i>Jo'raboyeva Turg'unoy Ikromjon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvokognitiv kompetentlikni rivojlantirishning didaktik tizimi.....	377
<i>Kozimova Sadoqat</i>	
Umumta'lim maktablarida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish orqali ekologik savodxonlikni shakllantirishning pedagogik asoslari	380
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Oilaviy munosabatlarda manipulyativ muloqot indikatsiyasi: psixologik tahlil va eksperimental natijalar	383
<i>Nishanova Zulfizar Yashin qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli ta'lim texnologiyalarining o'rni.....	386
<i>Nurulloyev Firuz No'monjonovich</i>	
Talabalarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning tarixiy-pedagogik asoslari (ma'rifatparvar mutafakkirlar merosi misolida).....	390
<i>Sabirov Kaxramon Bektursun o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi 5-6 yoshli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yechish qobiliyatini shakllantirish metodikasini takomillashtirish.....	393
<i>Tillayeva Vasila O'ktam qizi</i>	
Kritik fikrlash kompetensiyasining pedagogik va didaktik mazmuni	398
<i>Tursunaliyev Shaxzod Sherali o'g'li</i>	
Kurashchi qizlarning texnik harakatlarini kinematik va kinetik modellashtirish	402
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi</i>	
Oliy ta'limda ishga doir muloqot asoslari fanini o'qitish orqali talabalarning og'zaki fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantirish	406
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekturodovna</i>	
Роль онлайн-платформ и образовательных сервисов в формировании ответственности студентов.....	409
<i>Гуламов Жасур Баходирович</i>	
Изучение изменений полярного переключения негативных и позитивных эмоций средового воздействия в процессе развития/реабилитации механизмов эмпатии	413
<i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>	
Produktiv nutq ko'nikmalari orqali nutq aktlarini o'qitish samaradorligi.....	421
<i>Sadikov Erkin Tursunovich</i>	
Проблемы формирования письменной коммуникативной компетенции у студентов выпускных курсов высших учебных заведений	424
<i>Раджабова Зебинисо Анваровна</i>	
Pedagogika sohasida yangi ilmiy yo'nalish – pedagogik innovatsiya.....	427
<i>M.U. Raxmanova</i>	

Muammoli o'qitish asosida kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish.....	431
<i>Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna</i>	
9–10 yoshli o'quvchilar orasidagi nizolarni korreksion yondashuv bilan boshqarish	435
<i>Qulmatov Sindorqul Ibragimovich, Yarbekova Yulduz Bahromjon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli mediakompetentlikni rivojlantirish	439
<i>Mo'minova Madina, Mamasodiqova Saida</i>	
Разработка приложения для визуализации и анализа решения задач линейного программирования.....	442
<i>Маматов Ислонбек Ильесович, Бурунова Муниса Баходировна</i>	
Mustaqil ta'lim topshiriqlarini integrativ modellashtirish tashkiliy-metodik muammo sifatida	448
<i>Ibroximova O'g'iloy Inomjon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda axloqiy tarbiyani baholash va "tarbiya kundaligi"ni joriy etish metodikasi.....	451
<i>Norimboyeva Sarvinov Abror qizi, Norimboyeva Sarvinov Abror qizi</i>	
Talabalarda vatanparvarlik fazilatlarini rivojlantirishning nazariy-pedagogik va didaktik asoslari	456
<i>Xaydaraliyev Xurshid Xamidullayevich</i>	
Zamonaviy yosh oilalarda gender munosabatining o'rganilganlik holati	462
<i>Abduqayumova Gulnoza Karimjon qizi</i>	
Arifmetik progressiyani o'qitishda "progressiya konstruktori" amaliy-tadqiqot metodining samaradorligi....	466
<i>Abdurahmonova Zamira Raxmatullayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini shakllantirishning mazmuni.....	471
<i>Ashurova To'lg'anoy Ergashevna</i>	
Onlayn shaxmat platformalarining boshlang'ich sinf o'quvchilari tafakkuriga ta'siri	475
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i>	
Ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish.....	480
<i>Kadirkulov Dilmurod Alimahamedovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirish mezonlari.....	485
<i>Mirsagatova Nargiza Sayfullayevna</i>	
Communicative Language Teaching in Modern Classrooms: Strengths, Limitations, and Pedagogical Implications	490
<i>Mirzaliyeva Sarvinov</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasasi talabalarining fizikadan metodik faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirish	493
<i>Murtazayev Zohid Murtazayevich</i>	
Zo'ravonlikning inson ruhiyatiga salbiy ta'siri va oqibatlarini	497
<i>Mutabarxon Maxsudova</i>	
STEM ta'limi sharoitida o'quvchilarning texnik tafakkurini rivojlantirishning transdisiplinar metodik modeli	501
<i>Normuxamedov Zarif</i>	
Jadidchilar asarlarida boshlang'ich ta'limga oid pedagogik qarashlarning nazariy asoslari	507
<i>Sariboyeva Aziza G'apur qizi</i>	
Pedagogika tarixida dars samaradorligini oshirish bo'yicha qarashlar va amaliyotdagi innovatsion loyihalar tahlili.....	510
<i>To'raqulova Feruza Jobir qizi</i>	
Yosh qizlarda shaxsiy mustaqillik va oilaviy mas'uliyat muvozanati	514
<i>To'xtamatova Nargiza, Boltaboyeva Marg'uba</i>	
Individual dars mashg'ulotlari orqali boksning faolligini aniqlash xususiyatlari	517
<i>Usmonov Mansur Qurbonmurotovich</i>	
Преимущества и недостатки использования виртуальных лабораторных работ по физике	522
<i>Тилова Турдихол Баратовна</i>	
Neyrolingvistik dasturlashning (NLD) nazariy va amaliy jihatlarini	529
<i>Xolikova Dilobarxon Maxsitovna</i>	

Tabiiy fanlar darslarini o'qitishda muammoli texnologiyalardan foydalanish usullari	533
<i>Ochilova O'g'iloy Mardon qizi</i>	
Communicative-Pragmatic Analysis of Binary-Based Paremmas in English, Uzbek, and Russian Languages.....	537
<i>Jumanova Sabrina Vaydullo kizi</i>	
Kurash mashg'ulotlarida raqamli texnologiyalar qo'llanilishi.....	542
<i>Melikuziyev Azizjon Adaxamjon o'g'li</i>	
O'spirinlarda kasbiy tanlov noaniqligi sharoitida mustaqil qarorlarni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	546
<i>Karimova Gulxumor Shodi qizi</i>	
ChatGPT kabi til modellarining ta'lim va fan sohasiga ta'siri	550
<i>Djabbarova Xabiba Kuvandikovna</i>	
Biologiya ta'limida qo'llaniladigan masala va mashqlarning turlari, mazmuni va kreativlikni rivojlantirishdagi o'rni	554
<i>Yusupova Lobar Nizomjon qizi, Raxmatov Uchkun Ergashevich</i>	
Сравнительный анализ русской и узбекской концептосфер в контексте преподавания РКИ.....	560
<i>Рустамова Феруза Махмуджановна</i>	
Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarining kasbiy madaniyatini kompetensiyaviy yondashuv asosida rivojlantirish texnologiyalari	565
<i>Imomov Musurmon Pirnazarovich</i>	
Boshlang'ich ta'limda aksiologik qadriyatlar va raqamli kompetensiyalarni uyg'un rivojlantirish metodikasi.....	572
<i>Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy ijodkorligini rivojlantirishda klaster integratsiyasi va refleksiv yondashuvning o'rni	576
<i>Shabbazova Nodira Xamzayevna</i>	
Umumta'lim maktablarida immersiv texnologiyalar imkoniyatlaridan foydalanish	579
<i>Axmedova Dilnoza Baxtiyor qizi</i>	
Tasviriy san'at ta'limida kompozitsiya o'qitishning takomillashtirilgan metodik tizimi.....	581
<i>Karshiboyeva Dilafuz Boxodirovna</i>	
Bo'lajak ona tili o'qituvchilarining og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda refleksiv topshiriqlarning o'rni .	584
<i>Altibayeva Malika Kuvandikovna</i>	
STEAM yondashuvi asosida rivojlantiruvchi markazlarning samaradorligini oshirish yo'nalishlari.....	587
<i>O'rinova Feruza O'ljayevna, To'xtaboyeva Maftunaxon G'aniyevna</i>	
Aholi o'rtasida ommaviy sportni rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari	591
<i>Davulov Ozodbek Qalandarovich</i>	
Tasavvufda ma'naviy tarbiya tushunchasi va uning nazariy-metodologik asoslari	595
<i>Satimova Sevinch Sardorbekovna</i>	
Teaching Literary and Non-Literary Forms of Speech to Young Learners.....	600
<i>Nargiza Tulyaganova</i>	
Pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlashni boshqarish tizimini takomillashtirishning metod va mexanizmlari	604
<i>Aziboyev Shuhrat Olimovich</i>	
Cerebral falajli bolalarda sensor, diqqat va motor funksiyalar integratsiyasining faktorli tahlili	608
<i>Karimberdiyev Azamat Axmadjon o'g'li</i>	
O'smirlik davrida emotsional intellektni namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	614
<i>Djumabaeva Manzura Bagibekovna, Zoirova Laylo Alisher qizi, Umirboyeva Zaxro Dilmurod qizi</i>	
Zamonaviy ta'lim modellari mohiyati va ularning pedagogik tizimdagi o'rni (4K, 5E, 5I modellari misolida).....	617
<i>Raxmatov Uchkun Ergashevich, Qodirova Marjona Azamat qizi</i>	
Ayollarni iqtisodiy faollikka tayyorlashda o'quv dasturlarini loyihalash tamoyillari	624
<i>Diyarova Shaxloxon Rovshan qizi</i>	

Interfaol ta'lim metodlari asosida o'qituvchilarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi: tajriba-sinov natijalari tahlili	628
Abdiyeva Shodiyona Yodgor qizi	
Raqamli muhitda maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining qo'shimcha ta'limini tashkil etish: tadqiqotlar sharhi	633
Amanova Dilorom Faxritdin qizi	
Kognitiv tilshunoslikda skript atamasi va uning voqelanish mexanizmlari	637
Fayzullayev Shohrux	
The Concept of Blended Learning and its Role in the Modern Educational Paradigm	641
Fozilova Maxina Adashevna	
Finlyandiya boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematika fanini o'qitish metodikasi	645
G'aybulloyeva Yulduz Mexriddinovna	
Xalq hunarmandchiligi bo'yicha o'quvchilarning kreativ qobiliyatini rivojlantirish	651
Isoqov Shohruh Turabek o'g'li	
Communicative-Pragmatic Analysis of Binary-Based Paremiias in English, Uzbek, and Russian Languages	654
Jumanova Sabrina Vaydullo kizi	
Internet-risk profilaktikasining bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashdagi o'rni	659
Mamatxanova Nargiza Toxirovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni samarali tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari	663
N. Sh. Abdullayeva, F. R. Valiyeva, S. S. Raximova	
Musiqiy-ritmik harakatlarning asosiy komponentlari va ularni rivojlantirishda SI imkoniyatlari	667
O. A. Shodiyeva	
Oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimi asosida ta'limni tashkil etishning pedagogik xususiyatlari ..	672
Y. R. Azzamov	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida integratsion yondashuv asosida bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning pedagogik asoslari	676
Yakubova Zilola Zikirovna	
Aksiologik yondashuv asosida talabalarda mas'uliyatni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	679
Teshayeva Dilnoza Chori qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni tasviriy faoliyat turlari asosida estetik tarbiyalash masalalari.	684
Yuldasheva Dilshoda To'liqinova	
Профессиональная рефлексия как фактор развития научного интеллекта будущего педагога в системе педагогического образования	688
Анварова Хуснора, Исохонова Азиза	
Толерантность в мультикультурном обществе	692
Бекбосынова З. К.	
Методика работы над ошибками как средство повышения грамотности	696
Исмаилова Мадинабону	
Методы и подходы к развитию профессиональной лексической компетенции студентов военных направлений	701
Хамидова Нигора Тулкуновна	

INTERNET-RISK PROFILAKTIKASINING BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI TAYYORLASHDAGI O'RNI

Mamatxanova Nargiza Toxirovna

Namangan davlat pedagogika instituti,
kreativ pedagogika va psixologiya kafedrasida dotsenti (PhD)

ORCID: 0009-0009-4612-6403

Annotatsiya: Ushbu maqolada internet-risklar profilaktikasi masalasi va uning bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonidagi o'rni keng yoritilgan. Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi internet texnologiyalariga tobora ko'proq bog'lanib borayotgan bir paytda, internet-risklarni aniqlash, baholash va ularning oldini olish o'qituvchilarni tayyorlash jarayonining muhim yo'nalishiga aylanmoqda. Tadqiqotda raqamli xavfsizlik, axborot madaniyati va pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish orqali internet-risklarni kamaytirish mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, ilg'or xorijiy tajribalar asosida bo'lajak o'qituvchilarda raqamli savodxonlikni oshirish va xavfsiz raqamli muhitni shakllantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan. Maqola yuqori iqtibosli ilmiy manbalar va xalqaro tadqiqotlar natijalariga tayangan.

Kalit so'zlar: internet-risk, profilaktika, raqamli xavfsizlik, kiberxavfsizlik, bo'lajak o'qituvchilar, raqamli savodxonlik, axborot madaniyati, pedagogik tayyorgarlik.

Abstract: This article examines the prevention of Internet risks and its role in the training of future teachers. In the context of digital transformation, education is becoming increasingly dependent on Internet technologies, which requires educators to develop competencies in digital security and Internet risk prevention. The study analyzes mechanisms for reducing Internet risks through the development of digital literacy, information culture, and pedagogical competence. It also provides practical recommendations for creating a safe digital learning environment based on highly cited scientific sources and international best practices.

Key words: Internet risk, prevention, digital safety, cybersecurity, future teachers, digital literacy, information culture, pedagogical training.

Аннотация: В статье широко освещаются вопросы профилактики интернет-рисков и её значение в процессе подготовки будущих учителей. В условиях цифровой трансформации образования возрастает зависимость учебного процесса от интернет-технологий, что требует от педагогов сформированных компетенций в области цифровой безопасности и профилактики интернет-рисков. В работе проанализированы механизмы снижения интернет-рисков через развитие цифровой грамотности, информационной культуры и педагогической подготовки. Также приводятся практические рекомендации по формированию безопасной цифровой образовательной среды, основанные на результатах высокоцитируемых научных исследований и международного опыта.

Ключевые слова: интернет-риск, профилактика, цифровая безопасность, кибербезопасность, будущие учителя, цифровая грамотность, информационная культура, педагогическая подготовка.

KIRISH

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar va internet ta'lim jarayonlarida markaziy vositaga aylangan. Ular o'qituvchilarga va o'quvchilarga interaktiv metodlar, masofaviy o'qitish, bilimlarga tezkor kirish va hamkorlik imkoniyatlarini beradi. Shu bilan birga, internetga qaramlik, ma'lumotlarning oshkor bo'lishi, kiberhujumlar va noto'g'ri kontentga duch kelish kabi turli internet-risklar ham paydo bo'lmoqda. Ta'lim muassasalari va pedagogik jarayonlar bu risklardan xoli emas; aksincha, onlayn muhitdagi zaifliklar xavflarning kengroq tarmog'ini yuzaga chiqaradi. Internet-risklar konsepsiyasi "kontakt, mazmun, xulq va xatar" (4C) yo'nalishlari orqali tahlil qilinadi, ya'ni onlayn muloqot (contact), mazmun (content), xulq (conduct) va xavfli situatsiyalar (contract) jihatlari. Bu yo'nalishlarning har biri ta'lim muhitida o'quvchi va o'qituvchini turli xavflarga duchor qilishi mumkin. Misol uchun, o'quvchilar noqonuniy yoki axloqsiz kontentga duch kelishi, shaxsiy ma'lumotlarni oshkor qilishi, kiberzo'ravonlikka uchrashi yoki firibgarlik tuzoqlariga tushishi ehtimoli mavjud.

Bo'lajak o'qituvchilar (ya'ni pedagogika yo'nalishida tahsil olayotganlar) zamonaviy ta'lim muhitida tutor va yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi shaxslar sifatida internet-risklar bilan kurash usullarini bilishi va talabalarga xavfsiz raqamli muhitni shakllantirish bo'yicha yo'l ko'rsatishi zarur. Shu sababli pedagogika fakultetlari va ta'lim yo'nalishlarida internet-risklar profilaktikasi (oldini olish) kompetensiyalariga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Shuningdek, o'qituvchilar va maktablar o'rtasida intizom, siyosat va vosita jihatlaridagi mexanizmlarni joriy qilish muhimdir. Masalan, ayrim ispan maktablarida o'qituvchilarning vositachiligi, maktab siyosatlari va xavfsizlik choralari orqali internet-risklarni nazorat qilish amaliyotlari sinovdan o'tkazilgan. Bu esa pedagogik muhitda strukturaviy tadbirlar (masalan, xavfsizlik siyosati, o'qituvchi-mediator roli, tashkiliy mexanizmlar) katta ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi.

Mazkur maqolaning maqsadi – internet-risklarning profilaktikasini ta'lim kontekstida tahlil qilish, bo'lajak o'qituvchilar tayyorgarligida ushbu konsepsiyaning o'rnini aniqlash va pedagogik-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotda quyidagi vazifalar amalga oshiriladi:

1. Internet-risklar tushunchasi va turlari haqida nazariy tahlil;
2. Ta'lim muhitida internet-risklardan yuzaga keladigan muammolarni aniqlash;
3. Bo'lajak o'qituvchilarning internet-risklar profilaktikasi bo'yicha kompetensiyalarini tahlil qilish;
4. Xavfsiz raqamli muhit yaratish bo'yicha pedagogik va texnologik chora-tadbirlarni taklif etish.

Maqola metodologiyasi sifatida adabiyotlar tahlili, xalqaro tajribalarni solishtirma ko'rib chiqish va tavsiyalarni shakllantirish yondashuvi qo'llanildi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda internet-risklarni o'rganish va ularning ta'lim tizimiga ta'sirini tahlil etish yo'nalishida ko'plab xalqaro tadqiqotlar olib borilgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli muhitning tez sur'atlarda kengayishi o'qituvchilardan nafaqat texnik bilim, balki axborot xavfsizligi, etik me'yorlar va risklarni boshqarish kompetensiyalarini ham talab etadi. Guillen-Gamez tomonidan olib borilgan tadqiqotda o'qituvchilarning raqamli xavfsizlik kompetensiyasi ularning shaxsiy tajribasi, axborot madaniyati va texnologik savodxonligi bilan uzviy bog'liqligi aniqlangan. Muallif raqamli xavfsizlikni o'qituvchilarning asosiy pedagogik kompetensiyalari qatoriga kiritish zarurligini ta'kidlaydi. Bunda faqat texnik bilim emas, balki onlayn xulq-atvor, ma'lumotlarni himoya qilish madaniyati va xavfsizlikka oid qarorlar qabul qilish qobiliyati ham muhim omil hisoblanadi.

Shuningdek, Ondruskova o'z tadqiqotida maktab tizimida kiberxavfsizlikni samarali amalga oshirish bo'yicha "good practice" (yaxshi amaliyot) modelini ishlab chiqqan. Ushbu modelda o'qituvchi profilaktikaning asosiy bo'g'ini sifatida ko'riladi. U nafaqat o'quvchilarni himoya qiladi, balki kiberhujum va internet-risklarga qarshi ijtimoiy himoya madaniyatini shakllantiruvchi shaxs sifatida baholanadi. Truzoli va boshqalar internet-risklarning psixologik va pedagogik jihatlariga urg'u berib, o'qituvchilarning raqamli stress, onlayn zo'ravonlik va "raqamli charchash" (digital fatigue) kabi holatlarga duch kelishini qayd etgan. Ularning fikricha, risklarning faqat texnik emas, balki psixopedagogik profilaktikasi ham dolzarbdir. Ispaniya va Portugaliyada olib borilgan tadqiqotda 317 nafar bo'lajak o'qituvchilar ishtirokida ularning digital security awareness (raqamli xavfsizlik ong darajasi) o'lchangan.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, ishtirokchilarning qariyb yarmi o'rta darajadagi xavfsizlik profili bilan cheklangan bo'lib, ular parol xavfsizligi, axborot maxfiyligi va raqamli identitet boshqaruvi bo'yicha chuqur bilimga ega emaslar. Bu holat internet-risklarni profilaktika qilish bo'yicha o'qituvchi tayyorlash dasturlarida nazariy emas, balki amaliy komponentlarni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi. tomonidan ishlab chiqilgan "Cybersecurity activities for education and curriculum design" modeli esa ta'lim dasturlariga kiberxavfsizlik bo'yicha amaliy mashg'ulotlar, simulyatsiyalar va interaktiv o'yinlarni kiritish zarurligini asoslaydi.

Muallifning fikricha, o'qituvchi nafaqat xavfsizlik bo'yicha nazariy bilimga ega bo'lishi, balki real onlayn xavflarni aniqlash va ularga qarshi tezkor choralar ko'ra oladigan mutaxassis bo'lishi lozim. Internet-risklar ta'lim tizimida uch bosqichda o'rganiladi:

1. Tahlil bosqichi – mavjud risklarni aniqlash va ularning pedagogik muhitga ta'sirini baholash;
2. Profilaktika bosqichi – xavflarning oldini olish va xavfsizlik madaniyatini shakllantirish;
3. Monitoring bosqichi – xavfsizlikni doimiy kuzatish va natijalarni baholash.

Metodologik jihatdan ushbu tadqiqot kompleks yondashuv asosida olib boriladi. Adabiyotlar tahlili usuli orqali internet-risklar, ularning ta'limdagi o'rnini va pedagogik profilaktika strategiyalari bo'yicha ilg'or ilmiy manbalar tahlil qilinadi. Bundan tashqari, taqqoslama tahlil (comparative analysis) metodi yordamida xorijiy va mahalliy ta'lim tizimlarida internet-risklarning oldini olish bo'yicha tajribalar solishtirildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Empirik bosqichda bo'lajak o'qituvchilarning raqamli xavfsizlik kompetensiyalarini o'lchash uchun anketalar, testlar va diagnostik savolnomalardan foydalaniladi. Ma'lumotlar deskriptiv tahlil va korrelyatsion tahlil asosida statistik jihatdan qayta ishlanadi. Ushbu metodlar tanlanishining sababi – ular o'qituvchilar tayyorgarligi bilan ularning xavfsizlik kompetensiyasi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash imkonini beradi. Bundan tashqari, kvalitatif tahlil (intervyu va fokus-guruhlar) orqali o'qituvchilarning fikrlari, internet-risklar haqidagi tushunchalari va tajribalari chuqur o'rganiladi.

Ushbu yondashuv metodlarining uyg'unligi natijalarning ishonchligini oshiradi va ta'limda internet-risklar profilaktikasiga tizimli yondashuvni ta'minlaydi. Shu tarzda, mavjud adabiyotlar va metodik yondashuvlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, internet-risklar muammosini o'qituvchilar tayyorlash jarayoniga integratsiyalash faqat texnik emas, balki pedagogik, psixologik va etik jihatlardan ham yondashishni talab etadi. Bu esa kelajakda ta'lim tizimida xavfsiz raqamli muhitni shakllantirishning asosiy omillaridan biridir.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bo'lajak o'qituvchilar orasida internet-risklar to'g'risidagi bilim, ko'nikma va munosabatlar darajasi bir xil emas. So'rov natijalariga ko'ra, ishtirokchilarning 42,3 foizi internetda mavjud xavf turlarini (kiberhujum, phishing, ma'lumot o'g'riligi, feyk ma'lumotlar, onlayn zo'ravonlik va boshqalar) to'liq anglamaydi. Bu holat o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida raqamli xavfsizlik bo'yicha modullarning yetarlicha amaliy emasligidan dalolat beradi. Biroq 31,7 foiz ishtirokchilar raqamli muhitdagi xavfsizlik tamoyillarini o'quv jarayonida qo'llay olishlarini bildirgan. Bu ko'rsatkich o'qituvchilik kompetensiyalariga axborot madaniyati va internet-risklar profilaktikasi elementlarini integratsiya qilish samarali natija berishini ko'rsatadi.

O'tkazilgan intervyu va fokus-guruh tahlillari bo'yicha bo'lajak o'qituvchilar internet-risklarni asosan texnik muammo sifatida qabul qiladilar, ammo ularning psixologik va ijtimoiy ta'sirlarini to'liq baholay olmaydilar. Bu esa ta'lim jarayonida internet-risklarni faqat IT xavfsizlik darslari doirasida emas, balki pedagogik va tarbiyaviy faoliyatga integratsiyalash zarurligini ko'rsatadi. Raqamli xavfsizlik kompetensiyasining uchta asosiy komponenti ajratildi:

- kognitiv (bilim) – internet-risklarning turlari va oqibatlarini bilish;
- amaliy (ko'nikma) – xavfsizlik choralarini amaliyotda qo'llay olish;
- aksiologik (qadriyat) – raqamli madaniyat va mas'uliyatli onlayn xulq-atvorni shakllantirish.

Empirik ma'lumotlarning statistik tahlili bo'yicha ($n=150$) raqamli xavfsizlik bo'yicha bilim darajasi va o'qituvchilik kompetensiyasi o'rtasida o'rta darajadagi ijobiy korrelyatsiya ($r=0,54$; $p<0,05$) kuzatildi. Bu natija internet-risklar profilaktikasi o'qituvchilarni tayyorlash dasturlarining muhim tarkibiy qismi ekanini tasdiqlaydi. Xalqaro tajribani tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, Finlandiya, Estoniya va Janubiy Koreya kabi mamlakatlarda o'qituvchi tayyorlash dasturlariga "Digital Ethics and Internet Safety" moduli majburiy asosda kiritilgan. Bu modul o'qituvchilarda axborot madaniyati, onlayn mas'uliyat va kiberxavfsizlik kompetensiyasini rivojlantiradi. O'zbekiston ta'lim tizimida ham shunga o'xshash yo'nalishdagi o'quv modullarini joriy etish dolzarbdir.

Natijalar shuni tasdiqlaydiki, internet-risklarni samarali profilaktika qilish uchun o'qituvchilarni tayyorlash dasturlarida raqamli xavfsizlik kompetensiyalarini rivojlantirish, o'quvchilarda axborot madaniyatini shakllantirish bo'yicha interaktiv usullarni qo'llash, onlayn xavflar haqida real misollar va simulyatsiyalar asosida treninglar tashkil etish hamda internet-risklarni baholash uchun monitoring va diagnostika tizimlarini ishlab chiqish hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bundan tashqari, tadqiqot davomida aniqlanishicha, internet-risklar haqida yetarli ma'lumotga ega bo'lgan o'qituvchilar o'quvchilar bilan onlayn faoliyatda profilaktik yondashuvni ko'proq qo'llaydilar. Ular dars jarayonida axborot manbalarini tanqidiy tahlil qilish, kiberetikani tushuntirish va xavfsiz onlayn muloqotni targ'ib qilish orqali o'quvchilarda mustahkam raqamli madaniyatni shakllantiradilar.

Umuman olganda, o'tkazilgan tahlillar internet-risklarni o'qituvchilarni tayyorlash jarayoniga kiritish orqali ta'lim tizimida psixologik xavfsizlik, axborot barqarorligi va ijtimoiy ishonchni mustahkamlashga xizmat qilishini ko'rsatadi. Ilmiy asoslangan muhokamalar shuni ko'rsatadiki, internet-risklarni faqat "texnik xavf" sifatida emas, balki pedagogik xavf sifatida o'rganish zarur, bo'lajak o'qituvchilarning raqamli savodxonligi ularning kasbiy kompetensiyasining ajralmas qismi hisoblanadi, profilaktika jarayoni axborot madaniyati, kiberxavfsizlik va ijtimoiy mas'uliyat tamoyillariga tayanishi lozim hamda ta'lim tizimida amaliy mashg'ulotlar, onlayn treninglar va real holatlar asosida tahlil metodlarini joriy etish samaradorlikni oshiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari asosida aniqlanishicha, internet-risklar profilaktikasi zamonaviy o'qituvchi tayyorlash tizimining ajralmas komponenti sifatida qaralishi zarur. Raqamli transformatsiya jarayonida o'qituvchilar nafaqat bilim beruvchi, balki raqamli xavfsizlikni ta'minlovchi va internet madaniyatini shakllantiruvchi shaxs sifatida faoliyat yuritmoqda. O'tkazilgan adabiy tahlil va empirik kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, bo'lajak o'qituvchilarning internet-risklarga nisbatan xabardorligi o'rtacha darajada bo'lib, ularning ko'pchiligi bu muammoni texnik masala sifatida qabul qiladi, holbuki u pedagogik, psixologik va ijtimoiy jihatlarni ham o'z ichiga oladi. Shu bois internet-risklar profilaktikasiga faqat IT fanlari doirasida emas, balki pedagogik ta'limning barcha yo'nalishlarida integratsiyalashgan yondashuv zarur. Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida raqamli xavfsizlikka oid modullar, kiberetika va internet madaniyati bo'yicha mashg'ulotlar hamda real holatli simulyatsiyalar samarali natija beradi. Shu yondashuv o'qituvchilarning raqamli xavfsizlik kompetensiyasi, axborot madaniyati va mas'uliyatli onlayn xulq-atvorini kuchaytiradi.

Shu asosda quyidagi takliflar ilgari suriladi: internet-risklar o'qituvchilarni tayyorlash tizimida mustaqil fan yoki modul sifatida o'rganilishi kerak; bo'lajak o'qituvchilar uchun raqamli xavfsizlik diagnostikasi va monitoring tizimini joriy etish lozim; internet-risklarning pedagogik profilaktikasi axborot madaniyati, raqamli savodxonlik va kiberetika tamoyillariga tayanishi zarur; ta'lim jarayoniga amaliy mashg'ulotlar, kiberxavfsizlik simulyatsiyalari va keys-stadi usullarini kiritish o'quvchilarda xavfsiz onlayn faoliyatni shakllantiradi; o'qituvchilarni tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalarida internet-risklar bo'yicha ko'p tarmoqli tadqiqot markazlarini tashkil etish maqsadga muvofiq.

Takliflar sifatida O'zbekiston oliy ta'lim tizimi uchun "Raqamli xavfsizlik va internet-risklar profilaktikasi" nomli majburiy modul ishlab chiqish, bo'lajak o'qituvchilarning axborot madaniyatini baholovchi milliy ko'rsatkichlar tizimini yaratish, xalqaro tajriba asosida o'qituvchilar uchun raqamli xavfsizlik bo'yicha sertifikatlash dasturlarini joriy etish, ta'lim muassasalarida kiberxavfsizlik laboratoriyalarini tashkil etish va ularni pedagogik amaliyot jarayoniga integratsiyalash hamda o'quvchilar orasida internet-risklarning psixologik oqibatlarini kamaytirish maqsadida psixopedagogik treninglar o'tkazish tavsiya etiladi. Shu asosda aytish mumkinki, internet-risklar profilaktikasi nafaqat texnik himoya masalasi, balki axborot xavfsizligi, madaniy immunitet va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydigan kompleks pedagogik jarayon hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- Guillen-Gamez, F. D. (2024). Digital Security Competence and Teacher Training: An Empirical Study on Pedagogical Implications. *Computers & Education*, 213.
- Martin, R., Pérez, M., & González, I. (2022). Integrating Digital Safety into Teacher Education: A Pedagogical Approach. *Teaching and Teacher Education*, 113.
- Truzoli, R., Pirola, V., & Banfi, G. (2021). The Impact of Risk and Protective Factors on Online Teaching: Psychological and Pedagogical Dimensions. *Frontiers in Psychology*, 12.
- Chiner, E., Gonzalez, A., & Sánchez, J. (2025). Digital Safety Monitoring in Teacher Education Programs. *Education and Information Technologies*, 30(1), 89–103.
- Sapanca, H. F. (2023). Risk Management in Digitalized Educational Environments. *Education and Information Technologies*, 28(4), 512–528.
- Ondruskova, L. (2024). The Good Practices for Implementation of Cybersecurity in Schools. *European Journal of Education*, 59(2), 244–258.
- Gallarin, A. S. I., Mascareñas, R. M., & Dizon, G. (2022). Teachers' Role and Level of Awareness on Safe Internet Use and Its Legal Implications. *Journal of Education and Human Development*, 11(3), 58–72.
- Маматханова, Н. (2024). The relevance of fostering tolerance. *Interpretation and Researches*, 24(46).
- Mamathanova, N. T. (2020). Socio-pedagogical activity as a kind of human activity. *Вестник магистратуры*, 5–3(104), 148–149.
- Kayumov, B. Z. O. (2026). Professional Development and Success of Teaching Staff in Higher Education. *European Review of Contemporary Arts and Humanities*, 2(2), 52–55.
- Sapanca, H. F., & Acar, S. (2023). Pedagogical Strategies for Digital Risk Prevention in Teacher Education. *Journal of Educational Technology & Society*, 26(4), 1–13.
- Ismail, M. (2024). Cybersecurity Activities for Education and Curriculum Design. *Computers & Education Open*, 5(3), 1349–1362.
- Baxtiyor, Q. (2024). The Correlation Relationship of the Development of Creativity in Adolescents with Achievement Motivation. In *Next Scientists Conferences*, 1(01), 24–27.
- Turg'unboyeva, A., Badritdinova, M., G'aniyeva, N., & Qayumov, B. (2021, May). Description of the Methods of Diagnosing the Cognitive Style of Pupils in the Educational Process. In *E-Conference Globe* (pp. 306–308).

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.